

Ж И В О Т И Д Е Й Н О С Т

н а

народно читалище

„С В Е Т Л И Н А“

с./кв./ Слатина - Софийско

С О Ф И Я

Чествуването 40-годишнината на народно читалище "Светлина" съвпада с десетилетието, в което се отпразнува по най-тържествен начин 100-годишнината на народните читалища. С право на това чествуване се отчете, че няма друга масова, обществена и политическа организация с такъв дълъг живот и дейност, като читалището.

Възникнали през епохата на Възраждането - епоха на настъпилото икономическо и културно раздвижване в нашата страна - в епохата на нейното революционно надигане против петвековното турско иго, те нито за момент не измениха на народа, бяха винаги с него и в обществено-политическите борби, и в страданията, и в победите.

Появата на народните читалища през епохата на Възраждането са резултат на естествените закони на икономическото развитие през този период. Главната движеща сила, както изтъква Димитър Благоев е търговско-индустриалната класа, която извършва успешно икономическата революция и довежда до разцъфтяването на търговията и индустрията в редица градове у нас. Това революционизиране постави на по-високи изисквания и повишаването на културата на народа и революционизиране на книжнината, периодичния

печат и отварянето на нови училища. В редица училища възникват училищните библиотеки, които по-късно прерастват в народни школи. Нуждата от повишаване културата и на възрастното население, доведа до създаването на школи за предпазването му от бесните сили и усилия на турските власти и гръкомани да го погълнат и претопят, да го заставят да забрани своя род, история, бит и език.

През 1856 година в Свищов се слага началото на такава школа, а малко по-късно през същата година такива школи са открити в Лом и Шумен. Така се появяват на бял свят първите народни читалища.

Основни фактори за възникването на първите народни читалища у нас са в основни линии два. Първия фактор е раздвижване на занаятчийството, търговията, земеделието и втория субективен фактор - са занаятчиите, селячеството, широките слоеве от народа, интелигенцията и особено учителите. Наред с въздействието и силата на тези два фактори необходимо е да се обясни и значението на външното влияние. Бързото развитие на търговията постави нашия народ в допир с търговски и обществени деятели от другите страни, да се запознаят по-отблизо с техния живот, с техните стопански,

обществено-политически и културни успехи. Това застава и разпалва стремежа за по-будните българи за нови стопански и културни постижения, ободрява ги и ги насърчава в борбата им с трудностите и пречките, които им поставя ....

През 1921 година в една от стаите на старото общинско управление /на мястото на сегашното пълномощиичество/ се провежда учредително събрание, на което присъствуват десетки младежи. Събранието избира ръководство в състав: Стоян Грозданов - председател, членове: Гъле Донев Караджов, Иван Миховски и др. Събранието се занимава и с името на бъдещия културно-просветен, център в Слатина и единодушно решава, то да носи името "Светлина". Ръководството на читалището с чиста съвест и съзнание приема да работи и с достойнство да пази доброто име на народните читалища. Читалището по това време се помещава в една от стаите на общинското управление. С парите , събра ни от населението ръководството закупува един шкаф за книги, една маса и няколко стола. Читалището се посещава предимно от по-будните младежи и по-малко от възрастните селяни.

Крайно беден е бил книжният фонд на читалището. Едва 150 книги събрани от населението

и малък брой закупени със средства постъпили като дарения от селяните. Книгите са били с най-различно съдържание и издадени в различно време, писани от писатели с най-различни политически убеждения, народни умотворения и пр. Имало е и такива, писани от старобългарски и църковно-славянски език. Но за големо съжаление от тези книги няма запазени до наши дни.

Дейността на читалището през това време се е състояла в раздаването на книги за домашен прочит. Особено голям интерес са проявявали проявявали към нашата възрожденска литература, която е четена с голяма интерес и любов и са се възхищавали от делата и подвизите на борците за нашата свобода от петвековното турско иго. /За друга културно-просветна дейност липсват данни./

Голяма е била радостта на населението, че има читалище, обаче тази радост не е била за дълго. Читалището току-що започнало да се проявява като самобитно културно огнище, настъпват деветоюнските събития през 1923 година. Властта на законното правителство на Александър Стамболийски е свалена от кръволока Цанков и е установена монархофашистка власт. Тези събития се отразиха зле върху развитието на читалището. Цели три години

то бездействуваше. Никой не се захващаше да го дигне на крак. Причините за това състояние на читалището се изразяват в жестокия фашистки терор на който са подложени прогресивните хора. Деветоюнския преврат още повече изостря политическата обстановка, започва подготовката и провеждането на въоръжено въстание през месец септември 1923 година.

През 1947 година се поде инициативата за изграждане на читалищен дом, за който мечтаеха слатинци от редица години, инициатора на това прекрасно начинание беше Младен Колев /сега покойник/ тогавашен VI кметски представител в Слатина, подпомогнат дейно от партийното бюро, в което влизаха Школа Велинов, Стефан Янков, Трайко Григоров, Велин Георгиев - секретар на парт. организация. Младен Колев се ползуваше с голям авторитет и доверие сред населението от Слатина. Станал член на БКП през 1919 година, той се прояви като един от най-смелите комунисти през тези години. През 1922 година при сбиването между комунисти и земеделци, той е бит жестоко и затрупан с камъни, които са били стоварени за поправянето на пътя. През 1925 година при атентата на катедралата „Св. Неделя“ е съден и осъден на 8 месеца затвор

заедно с Найдено Петров Стоилов, Георги Киров и др. Младен Колев се зае с младенческа жар и амбиция за изграждането на културен дом в Слатина. Благодарение на неговите усилия и авторитет, той успя да включи в строителната програма на Софийския градски народен съвет направата на културен дом. Голема подкрепа за построяването на читалищният дом получихме и от др. Вълко Червенков - тогавашен председател на Комитета за наука, изкуство и култура /КНИК/, е когото Младен Колев лично се познаваше от 1922 година; когато Червенков получи първото си бойно кръщение при сблъскване на Ючбунарската младеж с нездраво политически ориентирани младежи в Слатина.

Не е безинтересно да се отбележи, как бяха отпуснати 500 хиляди лева /по тогавашен курс на лв./ от Червенков чрез КНИК за започване на строежа на читалището". Беше решено да се пише писмо на Червенков за отпускане на 500 хиляди лева на читалището. Но само с писмо работата нямаше да се свърши, затова се наложи да се отиде лично при др. Червенков и да му се разкаже устно колко са големи и нарастнали нуждите на населението от изграждането на един културен дом. Тази задача беше поставена на другарите: Младен Колев, Стефан

Янков Караджов и Велик Георгиев. След като чакахме близо един час др. Червенков, най-после той пристигна и ни покани да влезем в кабинета му. Бай Младен още с влизането си в кабинета се обръща към др. Червенков с думите: "Ти добре си се наредил - меките ти столове, кожените канапета, персийския ти килим, защо сега не дойдеш в Слатина да ни видиш?" Др. Червенков се обърна към него и му каза: "Чакай бе бай Младене, какво искаш. Още не си влезъл в кабинета ми и задочна да ме гълчиш".

"Слушай, др. Червенков - подема отново шеговито бай Младен - дошли сме при тебе първо: да ни дадеш за построяването на читалището в Слатина 500 хиляди лева – чуваш ли какво ти казвам - и второ: да ми дадеш леката си кола да отида в Панчарево с бабата на баня и пак повтори думите: чуваш ли какво ти казвам?" Др. Червенков, който от началото не схвана правилно думите на бай Младен, бързо го разбра, усмихна се и рече: Слушай бай Младене, всичко това, което ми искаш е хубаво, но държавата не разполага с много пари за построяването на читалищни сгради, обаче аз ще се постарая в рамките на възможното да ви заделим известни средства. След това получихме съобщение, че ни се отпускат

500 хиляда лева". - /Из спомените на Велин Георгиев/.

От тук започна подготовката за построяване на читалищната сграда. От начало проекта на читалищната сграда беше много по-голям и хубав. Предвиждаше се сградата да бъде на два етажа, като част от втория етаж да продължи над общинското управление. В долния етаж се предвиждаше голям театрален салон, какъвто е сегашния, а на втория етаж - библиотека с читалня, книгохранилище и салон за събрания с 300 места. Този проект беше утвърден, по при самото започване, поради липса на известни материали и особено на цимент бе заменен и построен в сегашния му вид.

При построяването на читалищната сграда VI кметски представител беше Стоилко Илиев Белев, понеже по споразумение местото беше отстъпено от комунистите на земеделците. Построяването на читалищен дом беше голяма културна придобивка и с право ни завиждаха кварталите около селото, които развиваха също добра дейност, обаче читалищата им се помещаваха в малки и неудобни помещения. В същото време тези квартали бяха включени административно към общината в Слатина.

Изграждането на читалищната сграда съживи културно-просветната дейност.

Ентузиазираните читалищни деятели вече имаха свой дом, в който беше настанена библиотеката и открита читалня. Читалището разполагаше с обширен театрален салон и голяма сцена, колкото една от училищните стая, в които се събираха хората за вечеринките преди това. Отново закадя творческа културна дейност.

... за развиване на по-добра културно-просветна дейност. Вина не може да се търси в членовете на Слатинската партийна организация и да се обвиняват в страхливост, а от вредния левосектански курс, който се насаждаше от горе.

Така завършва първия етап от развитието и дейността на читалището в Слатина.

Какви изводи можем да направим за този период:

1/. Благодарение на настъпилия революционен подем през време на войната и повишения интерес към повече знания се появи нуждата от основаване на читалище в с. Слатина.

2/. Народното читалище през този период, макар и с ограничена културно-просветна дейност, можа да сложи в селото началото на културно огнище,

което до-късно се оформи и израстна като важен културно-просветен фактор в Слатина.

В заключение трябва да отбележим, че дейността на народно читалище "Светлина" през тези 40 год., въпреки различните трудности и несгоди успя да се укрепи и заздравя като един културен център в Слатина.

На 24.V.1961 год. ще се чествува по най-тържествен начин 40 год. от неговата дейност. Този велик ден ще се чествува с голяма радост и въодушевление от цялата наша общественост и население на Слатина. С какво голямо нетърпение този ден е очакван от дейците на читалището, които се готвят трескаво от месеци за неговото отпразнуване.

По решение на ИК на Националния съвет на ОФ нашето читалище няма да бъде наградено с орден и други отличия поради това, че то няма навършена дейност над 75 год., така както изисква постановлението на Националния съвет. Обаче ще бъдат наградени неговите дейци със значки - златна, сребърна и бронзова и с други награди, които най-много и най-дълго са работили за неговото преуспяване.

НАПИСА: ВЕЛИН ГЕОРГИЕВ
КОНСУЛТАНТИ:
СТОИЛ МЛАДЕНОВ
СТЕФАН ЯНКОВ
ГЕОРГИ ДОНЕВ